

Reactie Internetconsultatie Archiefbesluit 20XX

RHC Groninger Archieven (opgesteld door K. Renders), 8 februari 2024

Algemene opmerkingen (ook van toepassing op de Archiefregeling en aldaar geplaatst):

Anders dan in de huidige Archiefwet is de aanwijzing van een archivaris in de nieuwe Archiefwet verplicht. In de regelgeving wordt terecht geconstateerd dat bijvoorbeeld een migratie een "ingrijpende operatie" is met risico's op "onherstelbaar informatieverlies". Maar behalve migraties zijn er meerdere "operaties" waar een dergelijk informatieverlies op kan treden. Opvallend is dat de risico's op informatieverlies worden onderkend, en dat de aanwijzing van een archivaris door ieder overheidsorgaan verplicht wordt, maar dat diezelfde archivaris in de nieuwe regelgeving maar mager wordt ingezet. Invulling van de archivarisrol moet weer geschieden via de lokale Verordeningen en Besluiten Informatiebeheer. Waarom niet een sterkere centrale invulling van de (advies)rol van de verplicht aan te wijzen archivaris in plaats van deze afhankelijk te maken van lokale invullingen en grillen?

Iets vergelijkbaars doet zich voor bij de vastlegging van eisen, normen en (meldingen op) verklaringen. Wat wordt centraal, dwingend voorgeschreven, en wat wordt overgelaten aan lokale invullingen en/of via koepels op te stellen modellen? Voorschriften of normen zijn nogal eens generiek gesteld of ontbreken zelfs geheel. Indien een lokaal overheidsorgaan de verantwoordelijkheid voor een eigen invulling hiervoor kán en wíl nemen, dan hoeft dat niet tot problemen te leiden. Maar als het orgaan níet over kennis, kunde of mogelijkheden kan of wil beschikken dan is er een groot risico op "onherstelbaar informatieverlies". Beter centraal meer voorschrijven als er een reëel risico is dat er onherstelbaar informatieverlies op kan treden.

Een situatie waar de rol van de archivaris (zónder opleidingseis), generieke voorschriften en ontbrekende normenkaders of kwaliteitseisen samenkomen is de toestemming die de archivaris moet geven bij Overbrengen zonder verplaatsen (Artikel 5.3. Archiefbesluit). De verplicht aan te wijzen archivaris wordt hier wel sterk ingezet. Maar het kader van normen en eisen waarop de instemming gebaseerd zou moeten zijn wordt niet uitgewerkt in het Archiefbesluit; ook in de nieuwe Archiefregeling zijn geen normen en eisen geformuleerd waar de omgeving/applicaties van overgebrachte digitale documenten aan zou moeten voldoen en verdwijnt het kwaliteitssysteem met toetsbare eisen. De onwenselijke situatie kan ontstaan dat er dan een archivaris is, mogelijk zónder diploma, die zoiets ingrijpends kan bepalen dat digitale documenten niet naar een archiefdienst hoeven te worden verplaatst en/maar die tegelijkertijd geen duidelijk normenkader heeft om te bepalen of het systeem van het overheidsorgaan voldoet aan de benodigde kwaliteitseisen. Het risico op onherstelbaar informatieverlies kan dan heel groot zijn.

1. De procedures met betrekking tot waardering en selectie zijn gewijzigd. Zijn de procedures, rollen en verantwoordelijkheden duidelijk?

Artikel 3.4. Te wege belangen bij waardering, lid 3, onder c: "cruciale processen" – wanneer is een proces cruciaal? De afbakening hiervan is erg vaag.

In de NvT, Paragraaf Aangrijpingspunt voor start bewaartermijnen, p. 15. staat dat de datum van ontvangst of creatie van documenten de start vormt van de bewaar-

/overbrengingstermijn. Dit levert wel een paar onduidelijkheden op. Enerzijds omdat een document "een geheel van vastgelegde gegevens" betreft, dit kan een archiefstuk zijn maar ook een dossier. Anderzijds zijn er zaken/dossiers met documenten die over meerdere jaren zijn ontvangen. Als documenten in samenhang moeten worden overgebracht, moet dan bij voorkeur een deel vervroegd of juist te laat worden overgebracht? Uit de toelichting op p. 27 van het Archiefbesluit ("Nadere regels over opschorting") lijkt een stellige voorkeur voor vervroegd overbrengen te impliceren en dat te laat overbrengen vergezeld moet gaan met opschorting. Klopt deze interpretatie en is het inderdaad de bedoeling dat een aanzienlijk deel van de archieven ingeval van langere doorlooptijden van werkprocessen straks al na 7/8/9 jaar vervroegd worden overgebracht?

Een ander gevolg is mogelijk dat archief vallend onder de nieuwe Archiefwet eerder moet worden overgebracht dan archief vallend onder de huidige wet.

2. De regels ten aanzien van vervanging, conversie en migratie zijn aangepast. Het doel was het wegnemen van administratieve lasten. Wat vindt u van de huidige opzet? Is deze duidelijk genoeg?

Artikel 2.2. Migratie: Waarom wordt er gezien de risico's bij migratie (zie NvT op p.12 waar wordt gesproken over "ingrijpende operatie" met risico's op "onherstelbaar informatieverlies") geen rol toebedeeld aan de archivaris, zoals dat bij de Vervanging van analoge documenten in Art. 2.3. lid 3 wél wordt gedaan? Net als bij Vervanging van te bewaren documenten zou minimaal een adviesrol van de archivaris in het Archiefbesluit moeten worden opgenomen nu de aanwijzing van een archivaris verplicht wordt gesteld. Hetzelfde geldt overigens met betrekking tot Artikel 2.4. Conversie, temeer daar de nieuwe Archiefregeling in Artikel 2.9. stelt dat documenten op een zo vroeg mogelijk moment moeten worden opgeslagen in een duurzaam bestandsformaat in plaats van uiterlijk op het tijdstip van overbrenging.

Artikel 2.3. Vervanging van analoge documenten: Lid 3 benoemt het archivarisadvies voor blijvend te bewaren documenten, maar de NVT lijkt dit advies te beperken tot de beoordeling van de erfgoedwaarde van papieren originelen. De scope van het advies is derhalve onduidelijk en te beperkt. Overigens zijn er ook andere belangen dan de erfgoedwaarde en waarom het advies niet uitstrekken tot te vernietigen documenten, zeker als die een lange bewaartermijn hebben of grote afbreukrisico's kennen.

In NvT in de paragraaf Migratie (p.12) is de afbakening tussen functionele en technische migratie nogal diffuus. In welke categorie vallen bijvoorbeeld nieuwe softwareversies of upgrades van applicaties die niet genoemd worden als voorbeeld? Deze kunnen soms grote implicaties hebben, waardoor ze soms gezien kunnen worden als functionele migratie met de daaruit volgende eisen/voorwaarden zoals in het Archiefbesluit geformuleerd. De NvT zou hieraan aandacht moeten schenken.

In NvT in dezelfde paragraaf Migratie (p.12) staat dat het overbrengen van digitale documenten naar de archiefdienst feitelijk ook altijd een migratie is. Omdat voor overbrenging een aparte procedure geldt met eigen eisen wordt hiervoor verwezen naar hoofdstuk 5 van de NvT. Aldaar wordt op p.26-27 echter niks opgemerkt over migratie. Betekent dit dat hoewel overbrenging van digitale documenten een migratie is (zijnde een "ingrijpende operatie" met risico's op "onherstelbaar informatieverlies") bij een dergelijke overbrenging géén migratieplan en Verklaring van Migratie vereist zijn? Volstaat een Verklaring van Overbrenging, waarin elementen ontbreken die in een Verklaring van Migratie zouden behoren te staan?

3. Hoofdstuk 5 geeft regels ten aanzien van overbrenging en de voorwaarden voor uitzonderingen daarop (opschorting en ontheffing). Zijn deze eisen voldoende duidelijk? Is er een goede balans gevonden tussen enerzijds ruimte bieden voor situaties waarbij reguliere overbrenging na 10 jaar niet kan en anderzijds het borgen van de duurzame toegankelijkheid en de informatiepositie van de burger?

Volgens Artikel 5.3. Overbrenging zonder verplaatsing naar een archiefdienst moet toestemming verkregen worden van de archivaris. Het kader van normen en eisen waarop deze toestemming gebaseerd zou moeten zijn is echter niet helder en niet uitgewerkt (noch in het artikel, noch in de Toelichting), evenmin wat een aanvraag voor toestemming minimaal zou moeten bevatten. Gezien de implicaties zouden de normen/eisen hieromtrent toch minimaal gelijk moeten zijn aan hetgeen in Artikel 5.5. over Ontheffing is bepaald.

In de NvT, Paragraaf Overbrenging zonder verplaatsing naar de archiefdienst, p. 27 gaat de laatste regel over de kosten. Betekent deze zin dat alle kosten voor de maatregelen die getroffen moeten worden door beide partijen (verantwoordelijk overheidsorgaan en archiefdienst) voor de organisatie zijn die deze vorm van overbrenging wenst?

Met betrekking tot de Opschorting overbrenging (Artikel 5.4.) is de termijn van 10 jaar erg lang. Waarom niet gelijktrekken met de WOO en een termijn van 5 jaar hanteren?

4. Zijn er zaken die niet of onvoldoende toegelicht worden of waarbij de toelichting zelf juist vragen oproept

In Artikel 4.2. over Vervanging wordt het begrip "preserveringshandeling" gebruikt. Welke handelingen vallen hieronder? Wordt het uitplaatsen of vervroegd overbrengen (en dus migreren) van digitaal archief teneinde de duurzame toegankelijk te borgen in een omgeving die beter hiertoe in staat is niet beschouwd als een preserveringshandeling? In de toelichting het begrip verduidelijken en/of de het begrip definiëren in Hoofdstuk 1.

5. Wat vindt u van de definities in het eerste hoofdstuk?

Zie voor "preserveringshandeling" onder 4.